

Szabadságra nevelés

E címen jelent meg a Rudolf Steiner pedagógiájáról (a Waldorf-pedagógiáról) szóló, ragyogó kiállítású 310 oldalas reprezentatív könyv 1992-ben, Budapesten, a Török Sándor Waldorf Pedagógiai Alapítvány gondozásában (képes tudósítások a nemzetközi Waldorf-iskolai mozgalomról). (1) A szöveget írta és összeállította Franc Carlgren; képszerkesztő: Anne Klingborg. 1970-ben jelent meg először Stockholmban svéd, majd 1972-ben Stuttgartban német nyelven.

A Waldorf-pedagógia (2) az a „belső szabadság” (a személyiség autonómiája) megteremtésére törekszik abban a szellemben, amelyet az alapító *Rudolf Steiner*a szabadság, az egyenlőség és a testvériség jelszavával jellemez, s amely „a társadalom hármasságának” filozófiájára támaszkodik; ami azt jelenti: szellemi szabadság a kulturális élet, demokratikus egyenlőség a törvénykezés, szociális testvériség a gazdasági élet területén. Már ennyiből is kitűnik a Waldorf-pedagógia elkötelezettsége a leicitás, a világnézeti semlegesség, a tolerancia (türelem, megértés a „másság” irányában) és alapvetően a szabadelvűség – a liberalizmus mellett (az állam fő feladata, hogy hagyjon élni). Ezek után nem csodálkozhatunk azon, hogy a náci rezsim 1935-ben először az új tanulók felvételét tiltotta meg, majd 1938-ban bezáratta a német Waldorf-iskolákat. Amiképpen azon sem csodálkozhatunk, hogy a Waldorf-iskolák reneszánsza nyomán azokat – a kérdés fő szakértője, *Vekerdy Tamás* szerint is – a német tartományokban a baloldali értelmiség, a szociáldemokrata kormányzati és társadalmi erők, valamint a „zöldek” (a környezetvédők) támogatják a legintenzívebben.

Hosszadalmas és nehéz lenne Rudolf Steiner személyiségének jellemzése. Tehát röviden: vallásos volt (a miszticizmusig – kontaktusban volt az érzék-feletti világgal), hihetetlenül szuggesztív, kitűnő szervező és javíthatatlan baloldali (bocsánat: szabadelvű). Magántanítóként elvállalja egy hydrocephalus (vízfejű fiú) tanítását, akit több szakorvos képezhetetlennek könyvelt el. Keze alatt a fiú leérettségizik, majd orvos lesz.

Herbert Hohn llyennek láttam Rudolf Steinert címen könyvet írt róla. Steiner filozófiai főműve, A szabadság filozófiája 1894-ben lát napvilágot.

Munkástovábbképzőkön tanít, munkásokkal van kapcsolata, forró hangulatú pedagógiai gyűlések szónoka, s a 12 évfolyamos egységes (differenciált) iskola harcosa (3), amely végső soron jól megalapozott általános képzést, s az utolsó évben szakmai előképzést (óvónő, laboráns, szakmunkás, kertész, asztalos, gépszerelő, esztergályos, villanyszerelő stb.) is biztosít. Van olyan iskola, amelyik egy ipari vállalkozással való együttműködésből nő ki.

1980 őszen az egész világon (Skandináviától Dél-Afrikáig, New-Yorktól Új-Zélandig) 470 iskola dolgozott Rudolf Steiner pedagógiája alapján. Ma ez a szám megközelíti a 600-at. Nálunk 1989 ősztől Solymáron működik egy Waldorf-iskola és jelenleg (illetve 1991-ben) többet is szándékoznak indítani. A Waldorf-iskolához többnyire megfelelő óvoda csatlakozik.

Steiner a pedagógiában kerülte az erőszakot; nagy szerepet szánt a meséknek és a különböző tevékenységeknek. Újítása az „epochák” (4) szerinti tanítás, ami azt jelenti, hogy heti órarend helyett három-, négyhetes témákban gondolkodik. Ezeket az epochákat egy-egy kiemelt – és koncentrált – vezető tárgy jellemzi.

Az oktatásban kerüli a tankönyvet – a nevelésben a büntetést. Vezető elve: szolgálni és nem formálni kell a gyermek individualitását. Mesékbe csomagolt „gyógyító” nevelése különleges művészet: addig mond egy mesét, míg a „vétkes” magára nem ismer – de ezt a tényt egyikük sem közli a másikkal.

Sokat ad a kretschmeri alkattanra: a gyermek kolerikus, szangvinikus, melankolikus vagy flegmatikus. Nevelése alapvetően az antropológiához igazodik. (5)

Az „antropozófia” megteremtője. „Az antropozófia megtanít az emberi személyiség tesztelésére, s ez – az általános véleménnyel ellentétben – igenis segíti a tanárt abban,

hogy helyes módszerekkel, az erőszakos beavatkozást kerülve bábáskodjék a rábízott személyiség kibontakoztatásánál."

A jó nevelő legfőbb ismérve: az önmegtagadás. Nem a maga képmására kell formálni a gyermeket, hanem el kell hártania minden akadályt a gyermek önkibontakozása elől.

A könyv gazdagon illusztrált eredeti, színes gyermekrajzokkal, festésekkel. A gyermekrajzok és festmények különleges világot alkotnak. Szemléletesen tükrözik nemcsak tárgyukat, de kis alkotóik látásmódját, fejlődését is.

Hosszan, részletesen ismerteti minden tantárgy tanítását minden fokon. A „világkérdések” pedig drámaian aktuálisak.

Motto: a szellem nem hagyja magát elnyomni.

JEGYZET

- (1) *Farkas Katalin patronálása mellett a Csongrád Megyei Pedagógiai Intézet Szegeden már 1990-ben kiadott egy Waldorf-pedagógiai szöveggyűjteményt Walláné Újházi Ildikó szerkesztésében.*
- (2) *A Magyar Pszichológiai Szemle 1991/5-6. számában rendkívül érdekes ismertetés olvasható Wekerdy Tamás tollából: „Nyugati világnézetünk felemás igában – In memoriam Karácsony Sándor” címmel. Itt olvashatunk Török Sándorékról, Kontra Györgyről; Karácsony Sándorról mint „egyetlen magyar egzisztencialistáról” és a „meghökkenítő hasonlóságról” Karácsony és Steiner gondolkodása közt.*
- (3) *Ezzel nyeri meg a nép rokonszenvét; ez ugyanis valóban „harc” kérdés: korai életkorban szelektáló, szegregációs (elkülönítő, idő előtti pálya- (illetve iskola-) választást kieroszakoló) iskolarendszer helyett minél hosszabb ideig együtt nevelő, belül differenciált komprehenzív iskola.*
- (4) *Epochák (görög): korszakok. Így tanít az Általános Közgazdasági Gimnázium, vagy a Vargáné Szabó Györgyi által szerkesztett (7 óvónő munkájával készült) program is. Epochális rendszerű tanulási folyamat az óvodában. Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet kiadása, Debrecen, 1992.*
- (5) *V.ö.: Németh László „biológiai érzékenységű” didaktikájával.*

FALUDI SZILÁRD

Hová-hová Közép-európai Táncszínház?

Még örülhettem is volna. 40 forintért adták a jegyet a Nemzeti Színházban – harmadáért, mintha egy koszos külvárosi moziban amerikai tucatfilmet néztünk volna meg, s harmadáért annak is, amennyit elnassoltak növendékeim a szünetben.

40 forint a Közép-európai Táncszínházért egy vasárnap délelőtt!

Az előzmények biztatóak: A *Mesenincs királyfi* annak idején siker volt. Az érett koreográfussá, csoportszervezővé váló, *Györgyfalvy Katalin* örökébe lépő, egykori Ki Mit Tud?-os *Szögi Csaba* nevével fémjelzett együttes nevéhez illően *modern* mesét állított színpadra látványos *táncban* kifejezve. A mesejátékban felismerhető volt a népzenei tradíció (szerkezetében, szerepstruktúrájában, stílusában), egy ehhez kapcsolódó, de ettől eredeti módon ellendülő viszony, mint ahogy a Közép-európai Táncszínház „táncos ars poeticájában” – s felnőtt műsoraiban is – ez volt a lényeg. (Ha nem is volt annyira konzekvens a folklorisztikus tradícióra való utalás, mint mondjuk *Jankovich Marcell* modern animációs filmjeiben, de a dolog mégiscsak ezzel az áramlattal volt rokonítható a legú-